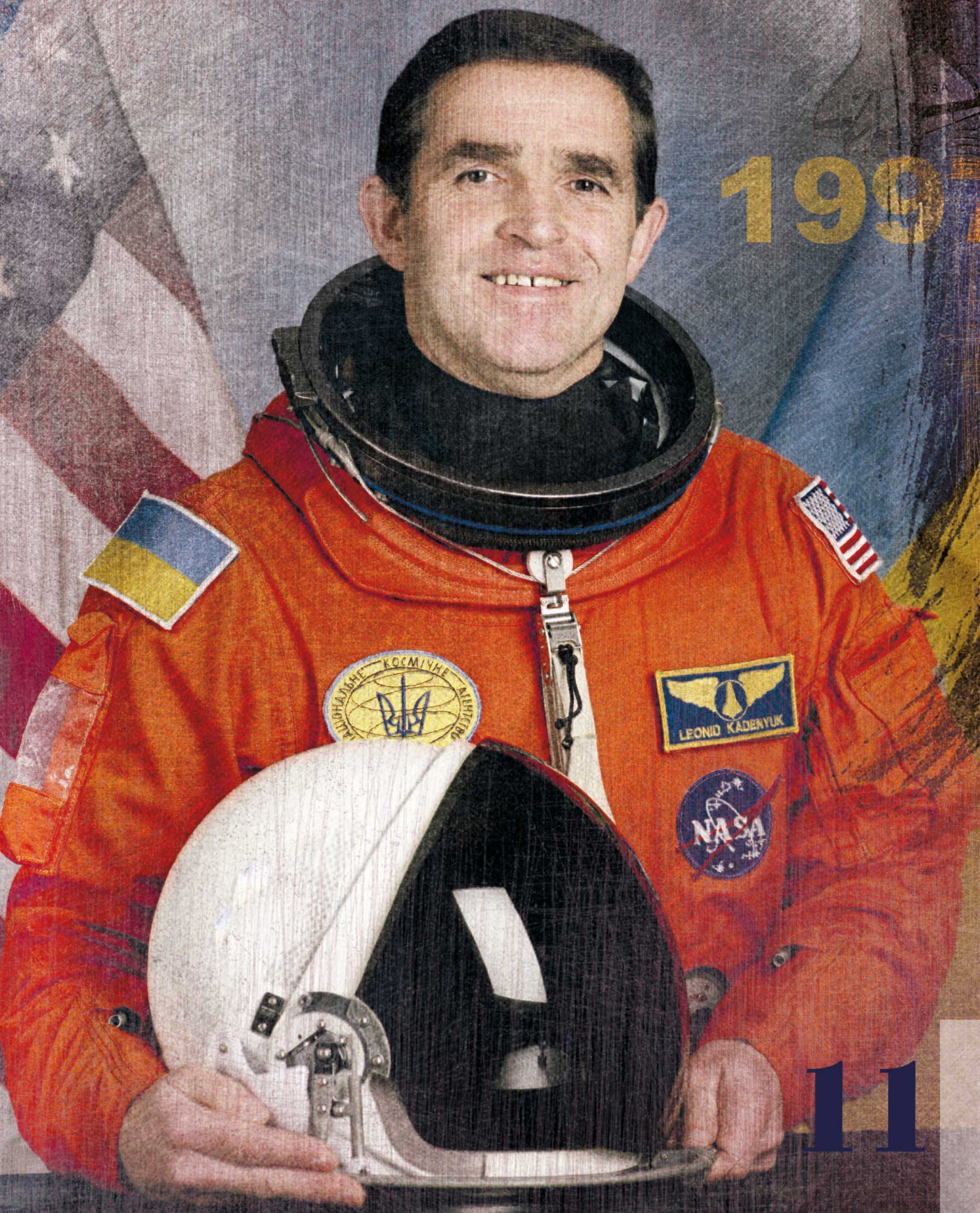

Молодий вчений

1997

11

(87)

2020

ISSN (Print): 2304–5809
ISSN (Online): 2313–2167

Науковий журнал
«МОЛОДИЙ ВЧЕНИЙ»

№ 11 (87) листопад 2020 р.

Редакційна колегія журналу

Сільськогосподарські науки

Базалій В.В. – д-р с.-г. наук
Балашова Г.С. – д-р с.-г. наук
Клименко М.О. – д-р с.-г. наук
Коковіхін С.В. – д-р с.-г. наук
Лавриненко Ю.О. – д-р с.-г. наук
Писаренко П.В. – д-р с.-г. наук

Історичні науки

Змерзлий Б.В. – д-р іст. наук

Юридичні науки

Бернацька Н.І. – д-р. юрид. наук
Стратонов В.М. – д-р юрид. наук

Політичні науки

Наумкіна С.М. – д-р політ. наук
Яковлев Д.В. – д-р політ. наук

Педагогічні науки

Козяр М.М. – д-р пед. наук
Рідей Н.М. – д-р пед. наук
Федяєва В.Л. – д-р пед. наук
Шерман М.І. – д-р пед. наук
Шипота Г.Є. – канд. пед. наук

Психологічні науки

Шаванов С.В. – канд. псих. наук

Філологічні науки

Шепель Ю.О. – д-р філол. наук

Філософські науки

Лебедева Н.А. – д-р філос.
в галузі культурології

Технічні науки

Гриценко Д.С. – канд. техн. наук
Дідур В.А. – д-р техн. наук
Шайко-Шайковський О.Г. – д-р техн. наук

Економічні науки

Іртищева І.О. – д-р екон. наук
Козловський С.В. – д-р екон. наук
Шапошников К.С. – д-р екон. наук

Медичні науки

Нетюхайло Л.Г. – д-р мед. наук
Пекліна Г.П. – д-р мед. наук

Ветеринарні науки

Морозенко Д.В. – д-р вет. наук

Мистецтвознавство

Романенкова Ю.В. – д-р мистецт.

Соціологічні науки

Шапошникова І.В. – д-р соц. наук

Хімічні науки

Козьма А.А. – кандидат хімічних наук

Військові науки

Можаровський В.М. – доктор військових наук

Міжнародна наукова рада

Adam Wrobel – Doktor, Associate Professor (Poland)
Arkadiusz Adamczyk – Professor, Dr hab. in Humanities (Poland)
Giorgi Kvinikadze – PhD in Geography, Associate Professor (Georgia)
Inessa Sytnik – Professor, dr hab. in Economics (Poland)
Janusz Wielki – Professor, dr hab. in Economics, Engineer (Poland)
Javad Khamisabadi – Professor, PhD in Industrial management (Iran)
Michal Sojka – Doctor in Engineer (Poland)
Stanislaw Kunikowski – Associate Professor, Dr hab. (Poland)
Wioletta Wojciechowska – Doctor of Medical Sciences (Poland)
Вікторова Інна Анатоліївна – доктор медичних наук (Росія)
Глущенко Олесь Анатоліївна – доктор філологічних наук (Росія)
Дмитрієв Олександр Миколайович – кандидат історичних наук (Росія)
Марусенко Ірина Михайлівна – доктор медичних наук (Росія)
Швецова Вікторія Михайлівна – кандидат філологічних наук (Росія)
Яригіна Ірина Зотовна – доктор економічних наук (Росія)

Журнал включено до міжнародних каталогів наукових видань і наукометричних баз:
НБУ ім. В.І. Вернадського, Google Scholar, CrossRef, Index Copernicus.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого ЗМІ серія КВ № 18987-7777Р,
видане Державною реєстраційною службою України 05.06.2012 року.

ЗМІСТ**БІОЛОГІЧНІ НАУКИ**

- Базиліук Ж.І.**
Еволюція методів секвенування ДНК
та перспективи їх використання в судовій
молекулярно-генетичній експертизі.....123

ТЕХНІЧНІ НАУКИ

- Чернобривко М.В., Світлична С.Д.**
Імітаційне моделювання руйнування типових
елементів кріплення під час детонації.....128
- Юрків М.І., Голубінка Ю.І., Гоба А.І.**
Картометричний аналіз точності
плану Львова 1878 року.....131

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

- Біла В.С., Шнирков О.О.**
Вплив міжнародних рейтингів
на інвестиційну привабливість України.....139
- Бондаревська К.В., Калініна М.А.,
Септа М.В.**
Проблеми молодіжної зайнятості
та шляхи їх вирішення:
вітчизняний та зарубіжний досвід.....143
- Ганін В.І., Алекперов Р.М.**
Оцінка системи управління
фінансовою стійкістю підприємства
в сучасних умовах господарювання.....149
- Довга Н.І., Цегелик Г.Г.**
Використання методу послідовного
введення обмежень для розв'язування
двокритеріальної задачі
планування виробництва.....153
- Західна О.Р., Ігнатишина В.М.,
Скидан У.І.**
Проблеми незбалансованості
державного бюджету України.....159
- Західна О.Р., Себестянович І.С.**
Аналіз доходів та видатків
державного бюджету України.....164
- Катранжи А.А., Новік К.П.**
Управління фінансово-економічною
безпекою підприємства
(на прикладі ТОВ «Альтаїр+»).....169
- Майборода Д.Ю.**
Транснаціональні корпорації
в міжнародному бізнесі.....173
- Носач А.А., Коломієць В.В.**
Сучасний стан і розвиток світової
транспортної системи
та ринку телекомунікацій.....178
- Оксенюк К.І.**
Фондовий ринок України:
стан та перспективи розвитку.....183
- Парсенюк В.О., Пашенко О.В.**
Сучасні тенденції та перспективи
розвитку шерінгової економіки.....186

- Петик Л.О., Ігнатишина В.М.,
Скидан У.І.**
Сучасний стан та проблеми формування
державного бюджету в Україні.....193
- Пчелянська Г.О., Стефаненко К.І.**
Ціноутворення логістичних послуг.....197
- Ромашко О.М., Знамеровська А.О.**
Оцінка та облік готової
продукції за МСФЗ.....201
- Феофанова І.В., Антонова О.Д.**
Проблеми обліку основних засобів
на підприємстві.....205
- Циган Р.М., Лижова Є.М.**
Аналіз підходів та методів
оцінки вартості підприємства.....209
- Швець М.А.**
Малий бізнес України
в умовах економічної глобалізації.....215
- Шмагіна В.В., Гончар А.С.**
Аналіз розвитку авіаційної отрасли
сквозь призму сучасних тенденцій
и проблем в період коронавірусу.....220
- Шнирков О.О., Руденко І.В.**
Місце та роль малого бізнесу
у міжнародній економічній діяльності.....226

**ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ
ТА СПОРТ**

- Кожокар М.В., Слобожанінов П.А.**
Засоби оздоровчого фітнесу під час
проведення онлайн-занять з фізичного
виховання у закладах вищої освіти
в період карантинних обмежень.....231

МЕДИЧНІ НАУКИ

- Чорна В.В., Махнюк В.М.**
До питання оцінки якості умов
перебування психічно хворих
у лікувальних закладах в умовах
стаціонару за опитуванням їхніх родичів.....234

ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ

- Сидоренко Т.С., Грисенко Н.В.**
Роль взаємовідносин з матір'ю
в дитинстві у формуванні
ставлення жінки
до власного материнства.....244

ІСТОРИЧНІ НАУКИ

- Бобко Л.О., Терук В.Б.**
Проблеми спілкування студентів
історичного факультету.....249
- Григорук Н.А.**
Основні напрями зовнішньополітичної
діяльності Людовіка XIV.....253
- Клименко К.О., Казани А.Ю.**
Боротьба українського народу
за свободу в період Хмельниччини.....258

Перепелюк О.М.

Особливості методики навчання церковному співу у Київській єпархії (XIX – початок XX століття).....261

ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ**Кутержинська К.М., Шпачинський І.А.**

Інтегрований філософсько-методологічний підхід у формуванні професійного світогляду асистента вчителя інклюзивного класу.....264

СОЦІОЛОГІЧНІ НАУКИ**Демичева А.В.**

Безпекові міста: український та світовий виміри.....268

ЮРИДИЧНІ НАУКИ**Бузина С.О., Кравченко Р.В.**

Теоретичні та методологічні аспекти судової товарознавчої експертизи.....272

Варава К.І.

До деяких питань визначення меж обов'язку з розкриття інформації у корпоративному праві.....276

Вовк С.О.

Проблема «дефіциту демократії» та її подолання у Європейському Союзі.....281

Глущенко Н.В., Головач А.І.

Адміністративна відповідальність в інформаційній сфері.....286

Горіславська І.В., Андрощук А.Р.

До питання реалізації особистих немайнових прав в умовах карантинних заходів щодо запобігання поширенню на території України COVID-19.....290

Золотухіна Л.О., Сойка Ю.Ю.

Інститут медіації: зарубіжний досвід та особливості впровадження в Україні.....294

Ільченко О.В., Безвін О.С.

Правові аспекти щодо застосування домашнього арешту у кримінальному провадженні.....298

Качалова Т.Є.

Правові основи міжнародного співробітництва МВС та ENFSI.....302

Риженко Н.О., Корольова О.А.

Специфіка встановлення юрисдикції у спадкових справах з іноземним елементом.....307

Русова О.Л., Самойлова О.Ф.

Про зміну почерку осіб, які перебувають у стані алкогольного сп'яніння.....312

Стеблянюк А.В., Верещака Я.В.

Перспективи деофшоризації в Україні.....315

Торгашова К.О.

Практичні проблеми розмежування адміністративної та господарської юрисдикцій на основі критеріїв належності публічно-правових спорів.....319

СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ**Зацерківна М.О.**

Розробка рекламної кампанії закладів вищої освіти та оцінювання її ефективності.....324

МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО**Антошко М.О.**

Театральне життя Китаю.....328

Пиж'янова Н.В.

Еволюція пісенного та музичного мистецтва Центральної України доби палеоліту.....332

Филиппова О.Н.

Природа Русского Севера в творчестве Е.Е. Волкова (1844–1920).....336

КУЛЬТУРОЛОГІЯ**Кархут Ю.В., Кузик О.Є.**

Народне хореографічне мистецтво як засіб пізнання та збереження традицій народу, патріотичного виховання молодого покоління.....344

Кархут Ю.В., Кузик О.Є.

Роль танцю в гуцульських обрядах та звичаях.....351

Лук'яненко О.В.

Поезія Наталії Третевей у сучасному культурологічному дискурсі.....355

Русанова М.О.

Казка як літературна основа хореографічних творів.....359

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ**Babenko Olena**

Use of podcasting for teaching English on the example of CBC Edmonton resources.....362

Васильєва М.А.

Квест-екскурсія як інтерактивна форма навчання школярів (на прикладі Археологічного музею ІА НАН України).....365

Віндюк А.В.

Спортивно-оздоровча анімація: види, функції, особливості організації.....371

В'яла А.А., Денисюк О.М.

Формування здорового способу життя дітей молодшого шкільного віку в закладах загальної середньої освіти.....375

Кравченко Т.В.

Громадянська освіта як необхідна передумова існування людини в правовому суспільстві (на прикладі досвіду Великобританії).....379

Романенко Л.В., Васюк А.О.

Організаційно-методичний супровід застосування інтернет-сервісу Н5Р на уроках математики у 2 класі.....384

Романенко Л.В., Васюк Я.О.

Організаційно-методичні основи застосування інтернет-сервісу IcoGrams 3D Map Designer на уроках «Я досліджую світ» у 2 класі.....391

Романенко Л.В., Романенко К.А., Венцеславська А.О. Дидактичні можливості інтернет-сервісу GEOBOARD на уроках математики в початковій школі.....	398
Ушакова Л.І. Культурологічне спрямування професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов.....	403
Штохман Л.М. Методика TBL та PBL у практиці викладання іноземних мов у немовному ВНЗ.....	407

ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

Волощук І.П., Наливайко В.Г. Лексико-семантичні та структурні особливості утворення неологізмів у медіатекстах.....	411
Гедерим М.О., Глінка Н.В. Функціонування еліптичних конструкцій у англомовних науково-технічних текстах.....	416
Глінка Н.В., Зикова Т.В. Відтворення засобів виразності в українському перекладі політичних текстів різних жанрів.....	421
Горбач Н.В., Приходна Г.С. Специфіка жанрової природи книги Є. Гуцала «Співуча колиска з верболозу».....	426
Гук О.-М.І., Бехта І.А. Поняття нарративного аналізу і основні підходи.....	430
Задачина О.В., Волощук І.П. Переклад суб'єктно-оціночної модальності у фаховому медичному тексті.....	436
Ігнатова А.О., Марченко В.В. Особливості відтворення іронічних висловлювань сучасного англомовного кінодискурсу українською мовою.....	440
Карп М.А., Яремчук Т.В. Функції вербального складника у мультимодальному художньому прозовому тексті роману Джоната Сафрана Фоера «Страшенно голосно і неймовірно близько».....	445
Колодій О.Ю. Лексико-семантичні особливості роману Дж. Мартіна «Гра престолів» та їх переклад українською мовою.....	450
Коломієць С.С., Дейнека А.В. Відтворення комунікативно-прагматичних особливостей англомовного рекламного дискурсу засобами української мови.....	453

Левченко О.П., Поворознік Н.М. Особливості застосування сентимент-аналізу (інтерпретація сарказму, багатозначності, заперечення та мультиполярності).....	456
Логвиненко М.Ю. Соціокультурні особливості комунікативної поведінки мовців при реалізації різних соціальних ролей та їхнє відтворення в українському перекладі.....	460
Марченко В.В., Старкіна А.А. Прагматичний ефект використання гумору у публічних політичних виступах.....	463
Очеретян Т.А., Марченко В.В. Особливості функціонування лексичних інновацій у сучасному англомовному інтернет-дискурсі.....	468
Пйонтик А.Ю., Романишин Н.І. Конкорданс як інструмент для вивчення концептуальної структури політичних текстів.....	472
Ребенчак С.І. Гендерні особливості політичного дискурсу.....	480
Соловей А.О. Лінгвостатистичні характеристики ідіостилю Петра Карманського.....	484
Стахів Ю.В., Бехта І.А. Методологія вивчення сучасного англійського тексту про туризм (мультимодальний аспект).....	487
Тікан Я.Г., Потапенко К.В. Прагмалінгвістичні особливості відтворення мовних засобів експресії у сучасних англомовних медіатекстах українською мовою.....	491
Федоренко С.В., Перепахатка А.Ю. Соціолінгвістичні особливості мовної особистості англійських монархів у перекладацькому аспекті (на матеріалі англомовних художніх фільмів).....	495
Цап Н.М., Бехта І.А. Теоретичне представлення думки як ендофазної форми мовлення у сучасному англомовному воєнному романі.....	500
Чернявська І.В. Особливості неологізації англійськомовного медійного політичного дискурсу.....	505
Швайбер Д.І., Романишин Н.І. Використання конкордансів та корпусних технологій для дослідження концепту ЗДОРОВ'Я/HEALTH.....	508

CONTENTS

BIOLOGICAL SCIENCES

Bazyliuk Zhanna

Evolution of DNA sequencing methods and prospects for their use in forensic DNA examination.....123

ENGINEERING SCIENCES

Chernobryvko Marina, Svetlichna Svitlana

Simulation modeling of destruction of typical fastening elements for detonation.....128

Yurkiv Mariana, Holubinka Yuliia,

Hoba Andrii

Cartometric analysis of the accuracy of plan of Lviv in 1878.....131

ECONOMIC SCIENCES

Bila Valeriia, Schnirkov Oleksandr

Influence of international ratings on investment attractiveness of Ukraine.....139

Bondarevskaya Ksenia, Kalinina Mariia, Septa Mariia

The problems of youth employment and ways to solve them: domestic and foreign experience...143

Ganin Victor, Aliekpiero Ruslan

Assessment of the management system of the financial stability of the enterprise in the modern conditions of management.....149

Dovha Nataliia, Tsehelyk Hryhorii

Using the method of sequential restrictions for solving a dual-objective problem of production planning.....153

Zahidna Oksana, Ignatyshyna Vasylyna, Skydan Uliana

Problems of unbalanced state budget of Ukraine: analysis of objective and subjective factors of budget revenue and expenditure.....159

Zakxidna Oksana, Sebestyanovych Iryna

Analysis of revenues and expenditures of the state budget of Ukraine.....164

Katranzhy Leonid, Novik Kateryna

Management of financial and economic security of the enterprise (on the example of Altair + LLC).....169

Maiboroda Dmitro

Transnational corporations in international business.....173

Nosach Larysa, Kolomiets Vita

The current state and development of the world transport system and telecommunications market.....178

Okseniuk Kateryna

Ukrainian stock market: state and prospects of development.....183

Parsenyuk Vladlena, Pashchenko Olha

Current trends and prospects of sharing economy.....186

Petyk Lyubov, Ihnatyshyna Vasylyna, Skydan Uliana

State budget of Ukraine and current problems of its functioning.....193

Pchelianska Galyna, Stefanenko Kostyantyn

Pricing of logistics services.....197

Romashko Olha, Znamerovska Anastasiia

Accounting production and sale of products in accordance with IFRS.....201

Feofanova Iryna, Antonova Olgha

Problems of accounting fixed assets at the enterprise.....205

Tsyhan Raisa, Lyzhova Yelyzaveta

Analysis of approaches and methods of valuation of the enterprise.....209

Shvets Maxim

Small business of Ukraine in the conditions of economic globalization.....215

Shmagina Veronika, Gonchar Anna

Analysis of the aviation industry development through the prism of modern trends and challenges during the coronavirus period.....220

Shnirkov Alexander, Rudenko Ihor

The place and role of small enterprises in international economic activity.....226

PHYSICAL EDUCATION AND SPORT

Kozhokar Maryna, Slobozhaninov Pavlo

Means of wellness fitness during online physical education classes in higher education institutions during quarantine restrictions.....231

MEDICAL SCIENCES

Chorna Valentyna, Makhniuk Valentyna

On the question of quality assessment of conditions of mentally patients in hospital institutions in a hospital condition on the survey of their relatives.....234

PSYCHOLOGICAL SCIENCES

Sidorenko Tatiana, Grisenko Natalia

The role of the relationship with the mother in childhood in forming a woman's attitude towards her own motherhood.....244

HISTORICAL SCIENCES

Bobko Larysa, Teruk Victoria

Problems of communication of students of historical.....249

Hryhoruk Nataliia

Main directions of foreign policy activity Louis XIV.....253

Klimenko Kiril, Kazany Artur

The struggle of the Ukrainian people for freedom, in the period Khmelnychyny.....258

Perepeliuk Olha

Features of the teaching methodology
of church singing in Kyiv eparchy
(XIX – early XX century).....261

PHILOSOPHICAL SCIENCES

Kuterzhynska Kateryna, Shpachynsky Ihor

Integrated philosophical and methodological
approach in the formation
of a professional world view
of an assistant teacher of an inclusive class264

SOCIOLOGICAL SCIENCES

Demicheva Alla

Safe cities: Ukrainian
and world dimensions.....268

LAW SCIENCES

Buzyna Serhii, Kravchenko Roman

Theoretical and methodological aspects
of forensic commodity expertise.....272

Varava Katerina

On certain issues of determining the limits
of disclosure obligations in corporate law.....276

Vovk Sofiia

The problem of the "deficit
of democracy" and its overcoming
in the European Union.....281

Hlushchenko Nataliia, Holovach Anastasiia

Administrative responsibility
in the information field.....286

Horislavska Inna, Androshchuk Anastasiia

On the question of personal
non-property rights under conditions
of quarantine measures to prevent
the distribution of COVID-19
on the territory of Ukraine.....290

Zolotukhina Liliia, Soika Yulia

Institute of mediation: foreign experience
and features of implementation in Ukraine.....294

Ilchenko Alexander, Bezvin Oleksiy

Legal aspects regarding the application
of house arrest in criminal proceedings.....298

Kachalova Tatiana

Legal basis of international cooperation
between the MIA and ENFSI.....302

Ryzhenko Nataliia, Korolova Olena

The specifics of establishing jurisdiction
in hereditary cases with a foreign element.....307

Rusova Oksana, Samoiloiva Olga

About change of handwriting of persons
that are in the state of alcoholic intoxication.....312

Steblianko Alina, Vereshchaka Yarina

Prospects of deoffshorization in Ukraine.....315

Torgashova Kateryna

Practical problems of bounding
administrative and economic jurisdiction
based on the criterion of accessories
of public and legal disputes.....319

SOCIAL COMMUNICATIONS

Zatserkivna Marina

Development of advertising campaign
of higher education institutions
and evaluation of its effectiveness.....324

HISTORY OF ART

Antoshko Marina

Theatrical life in China.....328

Pyzhianova Nataliia

Evolution of song and music art
of Central Ukraine in the paleolithic era.....332

Filippova Olga

Nature of the Russian North in the creative
work of E.E. Volkov (1844–1920).....336

CULTURAL STUDIES

Karkhut Yurii, Kuzyk Oleh

Folk choreographic art as a means of knowledge
and preservation of traditions of the people,
patriotic education of the young generation.....344

Karkhut Yurii, Kuzyk Oleh

The role of dance in Hutsul rituals and customs...351

Lukyanenko Oleksandr

Poetry of Natasha Trethewey
in contemporary cultural discourse.....355

Rusanova Milena

A fairy tale as a literary basis
of choreographic works.....359

PEDAGOGICAL SCIENCES

Babenko Olena

Use of podcasting for teaching English
on the example of CBC Edmonton resources.....362

Vasylieva Mariia

Quest-excursion as an interactive form
of education of students (the case of Archaeological
Museum of the IA of NAS of Ukraine).....365

Vindyuk Andrey

Sports and wellness animation:
types, functions, features of the organization.....371

Viala Anna, Denysiuk Olena

Formation of a healthy lifestyle
for children of primary school age
in general secondary education.....375

Kravchenko Tetyana

Civic education as essential pre-requisite
for human existence in law-governed society:
the British Case Study.....379

Romanenko Liudmyla, Vasiuk Anna

Organizational and methodological support
of the application of H5P internet service
in mathematics lessons in class 2384

Romanenko Liudmyla, Vasiuk Yana

Organizational and methodological
fundamentals of using the IcoGrams
3D Map Designer internet service in lessons
"I am exploring the world" in the 2nd class391

Romanenko Lyudmyla, Romanenko Kateryna, Ventseslavskia Anastasia Didactic capabilities of using GEOBOARD Internet service for studying mathematics in elementary school.....	398	Levchenko Olena, Povoroznik Nataliia Features of sentiment analysis implementation (interpretation of sarcasm, word ambiguity, negation, and multipolarity).....	456
Ushakova Liudmyla Culturological direction of professional training of future foreign language teachers.....	403	Lohvynenko Myroslava Socio-cultural features of speakers' communicative behavior in different social roles and their translation into Ukrainian.....	460
Shtokhman Liliia TBL and PBL methods in foreign language teaching practice.....	407	Marchenko Valentyna, Starkina Alina Pragmatic effect of humor in public political speeches.....	463
PHILOLOGICAL SCIENCES			
Voloshchuk Iryna, Nalyvaiko Valeriia Lexical-semantic and structural features of neologism formation in media texts.....	411	Ocheretian Tetiana, Marchenko Valentyna Features of functioning of lexical innovations in modern English internet discourse.....	468
Hederym Maryna, Hlinka Nataliya Functioning of elliptical structures in English scientific and technical texts.....	416	Pyontyk Lilia, Romanyshyn Natalia Concordance as a tool for studying the conceptual structure of political texts.....	472
Glinka Natalia, Zykova Tetiana Reproduction of means of expression in ukrainian translation of political texts of different genres.....	421	Rebenchak Sofiia Gender features of political discourse.....	480
Horbach Nataliia, Prykhodna Halyna The specific of genre nature of the book «Singing cradle made of willow» by Ye. Hutsalo..	426	Solovei Liliia The research of sentence length, words and periodicity of word forms in the collections of Petro Karmansky.....	484
Huk Olena-Maria, Bekhta Ivan Concept of narrative analysis and basic approaches.....	430	Stakhiv Yulia, Bekhta Ivan Methodology of studying the modern english text on tourism (multimodal aspect).....	487
Zadachina Olena, Voloschuk Iryna Translation of subject-evaluative modality in a professional medical text.....	436	Tikan Yana, Potapenko Kateryna Pragmalinguistic features of reproduction of language means of expression in modern English media texts in Ukrainian.....	491
Ihnatova Alina, Marchenko Valentyna Special characteristics of translating ironic expressions in modern English-language film discourse into Ukrainian.....	440	Fedorenko Svitlana, Perepnykhatka Alina Sociolinguistic features of the language personality of English monarchs in the translation aspect (based on English feature films).....	495
Karp Marta, Yaremchuk Tetiana Functions of verbal component in multimodal fictional prose text of Jonathan Safran Foer's novel «Extremely Loud and Incredibly Close».....	445	Tsap Nadia, Bekhta Ivan Theoretical representation of thought as an endophasic form of speech in the modern English military novel.....	500
Kolodiy Olesia Lexico-semantic peculiarities of J. Martin's novel «The Game of Thrones» and their translation into Ukrainian.....	450	Chernyavska Iryna Peculiarities of neologization of English media political discourse.....	505
Kolomiets Svitlana, Deineka Anastasiia Reproduction of communicative and pragmatic features of English advertising discourse by means of the Ukrainian language.....	453	Shvaiber Denys, Romanyshyn Natalia Using concordance and corpora technologies to research the concept of HEALTH/HEALTH.....	508

МЕДИЧНІ НАУКИ

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-11-87-50>

УДК 615.86:725.511:303.621.3

Чорна В.В.

Вінницький національний медичний університет імені М.І. Пирогова

Махнюк В.М.

Державна установа «Інститут громадського здоров'я імені О.М. Марзєєва
Національної академії медичних наук України»

ДО ПИТАННЯ ОЦІНКИ ЯКОСТІ УМОВ ПЕРЕБУВАННЯ ПСИХІЧНО ХВОРИХ У ЛІКУВАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ В УМОВАХ СТАЦІОНАРУ ЗА ОПИТУВАННЯМ ЇХНІХ РОДИЧІВ

Анотація. В статті представлено результати соціологічного опитування родичів хворих з психічними розладами щодо оцінки санітарно-гігієнічних умов перебування хворих в стаціонарі психоневрологічних лікарень, визначення їхньої задоволеності щодо надання медичних послуг хворим, встановлення наявності стигматизації з боку медперсоналу до них та їх хворих родичів, та проведена оцінка їх пропозиції щодо покращення роботи лікарні. За результатами опитування родичів психічнохворих свідчать про безвихідь хворих при загостренні хвороби, 32,6% пацієнтів звернулись без направлення, враховуючи їх обізнаність про вкрай незадовільні санітарно-гігієнічні умови в стаціонарі і відсутність з їхнього боку та їх родичів довіри до медичних працівників, які обслуговували їх раніше на стаціонарному лікуванні, що спонукає хворих та їх родичів звертатись за медичною допомогою тільки при загостренні хвороби, погіршенні самопочуття, так відповіли – 74,1% родичі-чоловіки і 66,2% – родичі-жінки відповіли. Недотримання нормативної площі на одного хворого, віддаленість санвузлів та душових від палат на відстань більше 25 м, застаріле ветхе оснащення (меблі, шафи та інше) у стаціонарі психоневрологічних лікарень викликає особливе незадоволення родичів хворих (77,3% опитаних), оскільки вкрай незадовільні санітарно-гігієнічні умови є небезпечними у епідемічному відношенні – з одного боку, довготривале перебування психічно хворих в умовах стаціонару (зазначений показник в Україні перевищує у 1,7-2,5 рази аналогічний показник європейських країн). В Республіці Польща існують 27 державних центрів психічного здоров'я, які надають безкоштовну психіатричну допомогу кожному поляку і тому немає потреби госпіталізувати пацієнтів на тривале перебування у психіатричних відділеннях. У зазначених центрах 70% консультацій з охорони психічного здоров'я надаються спеціалістами-психіатрами. За результатами анкетування родичі хворих витрачають гроші на продукти у 96% випадків, на медичні препарати для лікування пацієнтів в стаціонарі до 85,3%, на засоби особистої гігієни 81,3% опитаних. Необхідно імплементувати європейські вимоги у нормуванні проектуванні цих закладів в Україні та розробити доповнення до Державних будівельних норм «Заклади охорони здоров'я» щодо будівництва нового типу – «Центрів психічного здоров'я» для покращення якості психіатричної допомоги та найшвидшого видужання українських пацієнтів у закладах охорони здоров'я психоневрологічного напрямку.

Ключові слова: родичі психічнохворих, санітарно-гігієнічних умов, стигматизація.

Chorna Valentyna

National Pirogov Memorial Medical University

Makhniuk Valentyna

State Institution "O.M. Marzиеiev Institute for Public Health
of the National Academy of Medical Sciences of Ukraine

ON THE QUESTION OF QUALITY ASSESSMENT OF CONDITIONS OF MENTALLY PATIENTS IN HOSPITAL INSTITUTIONS IN A HOSPITAL CONDITION ON THE SURVEY OF THEIR RELATIVES

Summary. The article presents the results of a sociological survey of relatives of patients with mental disorders to assess the sanitary and hygienic conditions of patients in psychoneurological hospitals, determine their satisfaction with the provision of medical services to patients, establish the stigma of medical staff and their sick relatives, and evaluate their proposal to improve the hospital. According to the results of the survey of relatives of the mentally ill, 32,6% of patients have referred without a referral, given their awareness of extremely unsatisfactory sanitary and hygienic conditions in the hospital and the lack of trust on their part and their relatives to the medical staff who served them. Previously, 74,1% of male relatives and 66,2% of female relatives responded to inpatient treatment, which encourages patients and their relatives to seek medical help only in case of exacerbation of the disease, deterioration of health. Non-compliance with the normative area per patient, the distance of bathrooms and showers from wards at a distance of more than 25 m, outmoded decrepit equipment (furniture, cabinets, etc.) in the hospital of psychoneurological hospitals causes special dissatisfaction of relatives (77,3% of respondents) as extremely unsatisfactory -hygienic conditions are dangerous in epidemic terms – on the one hand, the long-term stay of mentally ill people in the hospital (this figure in Ukraine is 1,7-2,5 times higher than in European countries.) There are 27 state mental health centers in the Republic of Poland, which provide free psychiatric care to every Pole, so there is no need to hospitalize patients for continued stays in psychiatric wards. In these centers, 70% of mental health counseling has been providing by

psychiatrists. According to the results of the survey, relatives of patients have spending money on food in 96% of cases, on medicines for the treatment of patients in the hospital up to 85,3%, on personal hygiene products 81,3% of respondents. It is necessary to implement European requirements in the standardization of design of these institutions in Ukraine and to develop additions to the State building norms "Health care facilities" for construction of a new type – "Mental Health Centers" to improve the quality of psychiatric care and speed recovery of Ukrainian patients in health care facilities psychoneurological health.

Keywords: relatives of the mentally ill, sanitary and hygienic conditions, stigmatization.

Постановка проблеми. Будівлі психіатричних закладів України були побудовані у минулому столітті за «коридорним» типом і приміщенням станом на сьогодні знаходяться в незадовільному санітарно-гігієнічному і матеріально-технічному стані та унеможлиблює їх усунення в сучасних умовах.

На противагу цьому у Європейських країнах практикується проведення лікування у терапевтичному середовищі з метою «відновлення життя людини», духовного одужання, реінтеграції в суспільство.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Медична деонтологія це суміжна галузь, яка знаходиться між етикою і медициною. Основні напрямки цієї дисципліни направлені на взаємовідношення лікаря і його колеги, лікаря і хворого, лікаря і родичів хворого, збереження лікарської таємниці щодо інформації про хворобу пацієнта. У Клятві лікаря України, текст якої затверджений Указом Президента України від 15.06.1992 р. № 349, і яку складають усі випускники медичних закладів вищої освіти України, сформульовані морально-етичні принципи поведінки лікарів, які актуальні до цього часу щодо медичної деонтології по відношенню до хворого та його сім'ї [1].

Питанню медичної деонтології постійно приділяли увагу у всіх Європейських країнах, і особливо до хворих з психічними розладами. В цих країнах багато років діють національні та міжнародні деонтологічні кодекси. Так, у Женевській Декларації Всесвітньої Медичної Асоціації закріплені обов'язки лікаря словами: "Здоров'я пацієнта – мій головний обов'язок", у в Міжнародному Кодексі Медичної Етики зазначено: "Применяя лечение, которое может вызвать ухудшение физического или психического состояния больного, врач должен действовать исключительно в интересах больного" [2].

На Міжнародних конгресах постійно розглядалися питання щодо недотримання медичної етики лікарів психіатрів СРСР по відношенню до радянських дисидентів, які довгий час перебували в психоневрологічних закладах. Проводячи екскурс в історію в радянські часи (1960–1980 рр.) функцією психіатричних лікарень було здійснювати карально-переслідувальні та репресивні дії по відношенню до представників політичної опозиції, ідеологічно-несумісних із світоглядом лідерів держав, шляхом їх медикалізації У міжнародних психіатричних колах на той час домінували сумніви щодо правильно поставленого діагнозу, адекватного лікування та дотримання прав хворих [3; 4].

За даними багатьох досліджень у Європейських країнах проводяться навчання, тренінги, психологічні консультації з родичами, які опікуються хворими та осіб, які доглядають хворих

(платних або волонтерів). Зазначений контингент по догляду за хворими входить у групу ризику щодо виникнення у них ознак тривожного та депресивного реагування, предикторів розвитку емоційного вигорання, соматичних захворювань [5–8]. Так, за результатами досліджень Maria Dolores Ruiz-Fernandez встановлено, що відсоток наглядців за хворими із легким перебігом хвороби Альцгеймера, і у зв'язку з цим мали набуті порушення у психічному здоров'ї, становив 46,3%, в той час у наглядців, які опікувалися хворими із помірним захворюванням Альцгеймера, цей відсоток склав 61,9%, що свідчить про пряму залежність психічного здоров'я контингенту, що наглядає за психічнохворими, від ступеня важкості психічного захворювання хворих, що знаходиться під його наглядом [9]. Результати досліджень вітчизняного вченого Шкоди К.В. свідчать про наявність у жінок, які доглядали хворих на психічні захворювання, порушень у психічному здоров'ї: депресивного синдрому – у 64,5% дружин хворих та 74,0% матерів хворих; тривожно-депресивного синдрому – у 80,1% дружин та 70,8% матерів; вегетосоматичних порушень – у 48,1% матерів та 37,3% дружин; ознаки тривожно-фобічного синдрому – у 21,7% у дружин і 11,0% матерів [10].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Не вирішеним питанням залишається сьогодення створення належних санітарно-гігієнічних умов, психологічного комфорту, сприяння як найшвидшого видужання українських пацієнтів у закладах охорони здоров'я психоневрологічного напрямку вважаємо за необхідне імплементувати європейські вимоги у нормування проектування цих закладів в Україні та розробити доповнення до Державних будівельних норм «Заклади охорони здоров'я» щодо будівництва нового типу – «Центрів психічного здоров'я» для доступності населення України та покращення якості психіатричної допомоги.

Проблема стигматизації у медичних закладах, де спостерігається збоку медичного персоналу до хворих з психічними розладами є актуальною. Зазначене спричиняє самостигматизацію цих хворих, що ще більше впливає на їх родичів, оскільки родина залишається на одинці з цією проблемою. У Європейських країнах з цього питання проводиться велика робота щодо допомоги, підтримки хворих та їх родичів. Це стосується не тільки лікування, а й «відновлення життя людини», духовного одужання, реінтеграції в суспільство, яке проводиться у терапевтичному середовищі [5].

Зазначені дані свідчать про потребу у розробці профілактичних заходів з метою покращення матеріально-технічної бази психоневрологічних лікарень, санітарно-гігієнічних умов для психіч-

нохворих та медпрацівників, шляхи вирішення мінімізації явища стигматизації з боку медичного персоналу, що обумовило актуальність нашого дослідження.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є аналіз проведеного опитування родичів хворих з психічними розладами щодо оцінки санітарно-гігієнічних умов перебування хворих в стаціонарі психоневрологічної лікарні, визначення їхньої задоволеності щодо надання медичних послуг хворим, встановлення наявності стигматизації з боку медперсоналу до них та їх хворих родичів, та оцінка їх пропозицій щодо покращення роботи лікарні.

Вклад основного матеріалу. В опитуванні брали участь 92 особи – родичі психічно хворих пацієнтів Комунального некомерційного підприємства «Вінницька обласна клінічна психоневрологічна лікарня ім. акад. О.І. Ющенка Вінницької обласної Ради», із них – 29,3% чоловіків та 70,7% жінок, віком до 20 років – 3,3%, від 21 до 30 років – 9,8%, від 31 до 40 років – 17,4%, від 41 до 50 років – 33,7% і старше 50 років – 35,9%. В опитуванні брали участь рідні хворих на психічні захворювання з базовою середньою освітою – 10,9%, профільною середньою освітою – 23,9%, професійно-технічною освітою – 30,4%, вищою освітою – 34,8%. Із загальної кількості опитуваних родичів хворих у 52,2% випадків працюють, у 29,3% – пенсіонери, у 10,9% – не працюють, у 7,6% – навчаються.

Опитування проведено за допомогою спеціально розробленої анкети: «Спосіб визначення оцінки якості надання медичної допомоги родичами хворого психіатричної лікарні та взаємовідношення «лікар-родич»» визнано раціоналізаторською від 16.01.2020 р. та зареєстровано в журналі реєстрації раціоналізаторських пропозицій ВНМУ ім. М.І. Пирогова за № 2 [11]. Анкетування проводилося у січні 2020 року до початку карантину на COVID-19 і до початку другого етапу медичної реформи в галузі психіатрії.

Результати анкетування оброблені за допомогою ліцензійного стандартизованого пакету «Statistica 6.1 for Windows» з підрахунком середньої арифметичної величини, стандартної середньої арифметичної помилки, достовірність різниці оцінювали за допомогою критерію Стюдента (t) та коефіцієнта кореляції Пірсона. А також у роботі використовувалися аналіз вітчизняних та зарубіжних наукових джерел, бібліосемантичний, аналітичний та статистичний методи досліджень.

Сучасний медичний підхід взаємовідношень між лікарем і хворим, а також рідними хворих є довіра, творча співпраця, правдиві відомос-

ті про серйозність хвороби, взаєморозуміння, співчуття, співпереживання. Взаємовідношення лікаря і опікуна/доглядальниці за психічно хворим – це не просто обмін інформацією, це частина шляху до одужання, до соціалізації хворого з психічними розладами. В умовах активної співпраці тільки лікар може надати пояснення, навчити як вірно вибудовувати життєві взаємовідносини з хворими на психічні розлади в умовах соціуму.

За даними анкетування родичів психічнохворих встановлені причини звернення за психіатричною допомогою для хворих, які надані у таблиці 1.

Умови перебування хворих в приміщеннях психіатричних лікарень України, на думку родичів є вкрай незадовільними, що спонукає хворих та їх родичів звертатись за медичною допомогою тільки при загостренні хвороби, погіршенні самопочуття, так відповіли – 74,1% родичі-чоловіки і 66,2% – родичі-жінки.

За результатами опитування родичів з'ясувалось, що пацієнти, з якими вони перебувають у родинних зв'язках, поступили до психіатричної лікарні на стаціонарне лікування: без направлення лікаря – так відповіло 32,6% респондентів від загальної кількості опитаних (з них 37,0% – чоловіки і 30,8% – жінки); за направленням психоневропатолога поліклініки – 27,2% (із них 29,2% – жінки і 22,2% – чоловіки), за направленням сімейного лікаря – 22,8% (із них 23,1% – жінки і 22,2% – чоловіки), за направленням лікаря психоневрологічного диспансеру – 10,0% (із них 11,1% – чоловіки і 10,8% – жінки), доставила бригада швидкою допомогою за викликом родичів хворого – 6,0% хворих (із них 7,4% – чоловіки і 6,2% – жінки) рис. 1.

Занепокоєння респондентів щодо незадовільних санітарно-гігієнічних та санітарно-побутових умов перебування їхніх родичів-психічнохворих в приміщеннях психоневрологічної лікарні, і як наслідок звернення за медичною психіатричною допомогою тільки в гострій фазі хвороби, підтверджуються висновками Аналітичного звіту Української Хельсінкської спілки з прав людини за результатами перевірки трьох обласних психоневрологічних лікарень (Миколаївської, Полтавської, Херсонської) у 2015 році [12].

При перевірці цих закладів були встановлені наявні факти упередженого ставлення до хворих за рахунок архітектурно-планувальних рішень у всіх трьох закладах. У зазначеному Аналітичному звіті йдеться про наступне: «Певне регламентування умов проживання пацієнтів у психіатричних лікарнях наявні у Державних будівельних нормах «Заклади охорони здоров'я».

Таблиця 1
Результати опитування родичів хворих щодо причин звернення за психіатричною допомогою для госпіталізації у психоневрологічну лікарню, (у %)

Причини звернення	Погіршення самопочуття	Переоформленням групи інвалідності щодо захворювання на психічні розлади	У зв'язку з психогенним навантаженням сімейно-побутового характеру	Причина не вказана
Родичі-чоловіки	74,1%	18,5%	3,7%	3,7%
Родичі-жінки	66,2%	23,1%	10,7%	0%
Всього від загальної кількості опитаних	68,5%	21,7%	8,7%	1,1%

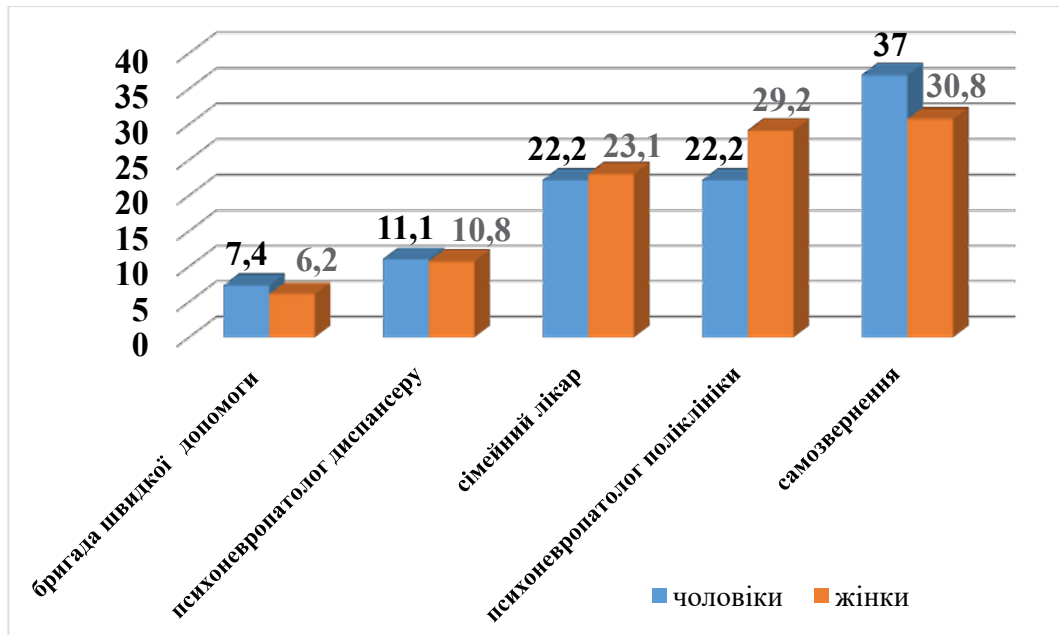

Рис. 1. Результати опитування родичів хворих з психічними розладами на питання «Хто направив Вашого родича на лікування в психіатричну лікарню?», (у %)

Аналізуючи Державні будівельні норми, можна констатувати, що психіатричні лікарні є закладами із значним рівнем стигматизації пацієнтів. При проведенні оцінки благоустрою психіатричних лікарень було встановлено, що висота паркану по периметру території становила 2,5 м, тоді як висота огорожі інших лікарняних закладів – 1,6 м (рис. 2) [12].

Недоліки, які були виявлені у всіх досліджуваних психоневрологічних лікарень, охоплених перевіркою, стосувались також незадовільних санітарно-гігієнічних умов перебування психічно хворих, які обумовлені внутрішніми архітектурно-планувальними рішеннями будівель лікарень [12].

Одним із основних порушень є недотримання площі на одного хворого (6 м²), що є порушенням права пацієнтів на їх приватне життя, що призводить до скупченості хворих у палатах та пору-

шує санітарно-гігієнічні вимоги і є небезпечним у епідемічному відношенні.

Віддаленість санвузлів та душових від палат на відстань більше 25 м (в кінці коридору) спричиняє додаткове психологічне та фізіологічне напруження організму хворих та порушує їх право на дотримання правил особистої гігієни. Ці недоліки обумовлені неефективними архітектурно-планувальними рішеннями і недоліками на момент проектування і будівництва психоневрологічних лікарень та унеможлиблює їх усунення в сучасних умовах.

Відсутність рукомийників у палаті, старі меблі в палаті, постільна білизна стара і ветха – все це порушує право пацієнтів на дотримання елементарних правил особистої гігієни та право на особистий простір.

Режимні моменти, які існують практично у всіх психоневрологічних лікарнях, а саме: банний день

Рис. 2. Вигляд двору КП «Волинської обласної психіатричної лікарні смт Олика»

1 раз на тиждень і тільки після миття пацієнти отримують чисту білизну; прийом їжі чітко по графіку; обмеження користування телефоном та ін., є прямим обмеженням свободи пацієнта [12].

У Європейських країнах архітектурно-планувальні рішення та елементи інтер'єру закладів охорони здоров'я психіатричного профілю направлені на врахування контингенту хворих, їх діагнозу та важкості захворювання, середнього терміну перебування, віку, створення безпечних умов для пацієнтів, медичного персоналу, відвідувачів, а також забезпечувати функціонування та зручність використання устаткування та обладнання з точки зору профілактики суїцидів [13].

Більш ефективна і дієва допомога у Європейських країнах щодо психічного здоров'я надається у «Центрах психічного здоров'я». В цих закладах надають комплексну допомогу (медичну, соціальну, юридичну) пацієнтам з розладами психіки та їх родичам тільки за їх бажанням, без жодного направлення. В «Центрах психічного здоров'я» пацієнти та їх сім'ї відчувають себе безпечно і комфортно, а для особливо важких випадків призначають окремого фахівця-координатора, який надає спеціальну допомогу і веде його справу та історію хвороби (рис. 3).

На рисунку 3 надано вигляд Центру психічного здоров'я у м. Вроцлав Республіці Польща.

В Республіці Польща існують 27 державних центрів психічного здоров'я, метою яких є доступ-

ність психіатричної допомоги для кожного поляка, пристосування до індивідуальних потреб пацієнтів і не залучення до тривалого перебування у психіатричних відділеннях, щоб кожна людина, яка отримує медичну послугу у цьому закладі, не хвилювалась, що отримує «тавро психічно хворого». У рамках Національної програми Республіки Польща ці центри охоплюють близько 10% дорослого населення країни, а у планах вони прагнуть охопити ще і дітей, молодь за трьома рівнями орієнтації: перший – догляд за дитиною здійснює психолог, психотерапевт чи вчитель, другий рівень – догляд здійснюється психіатром денного відділення, третій рівень – здійснюється у спеціалізованих психоневрологічних відділеннях для найважчих випадків (наркоманія, порушення харчування). У зазначених 27 центрах психічного здоров'я 70% консультацій з охорони психічного здоров'я надаються спеціалістами-психіатрами.

Тому логічним питанням для родичів хворих було «Що викликає у вас сьогодні найбільшу турботу щодо умов перебування та медичного обслуговування у психіатричних лікарнях в Україні?» родичі хворих відповіли наступним чином (табл. 2).

Аналізуючи дані таблиці 2 можна констатувати, що у родичів хворих викликає обурення наступні недоліки в умовах перебування хворих на стаціонарному лікуванні: 77,3% опитаних (з них 76,9% – чоловіки і 77,6% – жінки) вказали на за-

Таблиця 2

Результати опитування родичів хворих психоневрологічної лікарні щодо санітарно-побутових умов, якості лікування та відношення медперсоналу до хворих в умовах стаціонару, (у %)

Недоліки / опитувані	Застаріле, ветхе оснащення стаціонару (старе, ветхе)	Незадовільні санітарно-побутові умови	Низька якість медичної допомоги	Сервісні послуги не на належному рівні	Неуважне ставлення медичного персоналу (порушення етики по відношенню до пацієнтів)
Родичі-чоловіки	76,9	61,5	42,3	38,5	34,6
Родичі-жінки	77,6	63,3	34,7	24,5	34,7
Всього від загальної кількості опитаних	77,3	62,6	37,3	29,3	34,7

старіле ветхе оснащення (меблі, шафи, тумбочки та інше) у стаціонарі психоневрологічних лікарень, що потребує негайного поновлення, оскільки таке зuboжіння викликає почуття безвиході у пацієнтів та провокує їх суїцидальну поведінку і є великою травмою для їхніх хворих-родичів, які почувають себе при госпіталізації у замкнутому просторі як у «клітці».

Більше половини опитаних (62,6% від загальної кількості опитаних, з них 61,5% – чоловіки і 63,3% – жінки) відмітили вкрай незадовільні санітарно-побутові умови, що викликає їх обурення. На третьому місці були негативні відповіді респондентів щодо неухважного ставлення медичного персоналу до їх родичів хворих, так відповіли 34,7% досліджуваних осіб, з них 34,6% – чоловіки і 34,7% – жінки.

Аналогічні соціологічні дослідження були проведені серед студентів 4-5 курсів медичних закладів вищої освіти (ЗВО) України (Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова (ВНМУ), Буковинський державний медичний університет (БДМУ), Одеський національний медичний університет (ОНМедУ), Українська медична стоматологічна академія (УМСА) та Івано-Франківський національний медичний університет (ІФНМУ)), у якому брали участь 1062 студенти.

На запитання «Чи спостерігали під час навчання та проходження медичної практики явища стигматизації психічно хворих зі сторони працюючого медичного персоналу психіатричних лікарень?» студенти відповіли у 17,3% випадків, що були свідками приниження психічно хворих з боку працюючого медичного персоналу (вербальна агресія).

Відсоток студентів-медиків у різних медичних ЗВО, у присутності яких відбувались образи психічно хворих пацієнтів з боку медичного персоналу психіатричних закладів показано на рис. 4.

Згідно з рис. 4, медичні працівники у міських психіатричних закладах м.Одеса у 23,5% випадків, м. Чернівці – у 20,5%, у м Полтава –

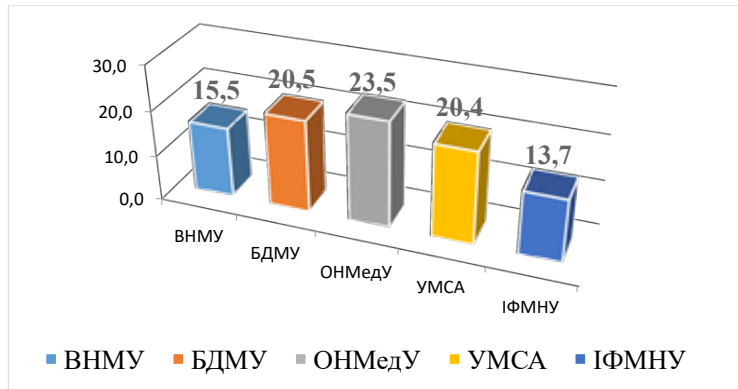

Рис. 4. Питома вага студентів-медиків у різних медичних ЗВО, у присутності яких психічно хворі зазнавали вербальну агресію з боку медичного персоналу психіатричних закладів, %

у 20,4% у присутності молодих майбутніх лікарів проявляли вербальну агресію по відношенню до психічно хворих, які проходили лікування в стаціонарі і таким чином прививали майбутнім лікарям хибну стигматизаційну поведінку у відношенні до хворих.

Науковцями з Великої Британії V. Pinfold та H. Toulmin за результатами досліджень встановлено, що під час лікування хворих з психічними розладами самі медичні працівники, а саме середній медичний персонал, який постійно перебуває з хворими спричиняють стигматизацію як хворих, так і членів сімей цих хворих. Тому у Європейських країнах це питання постійно досліджується Національним інститутом психічного здоров'я шляхом проведення опитування, аналізу, проведенням тренінгів серед школярів, майбутніх лікарів, медичних сестер і інших фахівців з метою викорінення явища стигматизації у суспільстві [14].

За результатами вивчення санітарно-гігієнічних та санітарно-побутових умов у психіатричних закладах Республіки Польщі, на прикладі психоневрологічної лікарні в місті Браниця, нами встановлено наступне (рис. 5).

Рис. 5. Видгляд обіднього залу психоневрологічної лікарні в місті Браниця (Республіки Польща)

Рис. 6. Вигляд обіднього залу Обласної Вільшанської психіатричної лікарні (с. Вільшани, Хустський район, Закарпатської області)

Оцінюючи матеріально-технічний стан та санітарно-гігієнічні умови в психіатричних закладах охорони здоров'я України та Європейських країнах (рис. 5, 6) встановлено, що будівлі взагалі не враховують потреби у психологічному комфорті психічно хворих, які перебувають в стаціонарі довгий час, в середньому 48,7-53,5 – днів в Україні. У Республіці Польщі та Литві зазначений показник (період перебування пацієнтів у стаціонарі) менший у 1,7-2,5 рази (29,3 днів та 20,8 днів відповідно), при цьому зазначений показник стосується лише лікування хворих в кризовому стані.

Для сприяння як найшвидшого видужання українських пацієнтів та усунення у них відчуття перебування у стаціонарі психіатричної лікарні «як у замкнутому просторі» необхідно створити сімейне середовище, покращити матеріально-технічні та санітарно-гігієнічні умови в психіатричних закладах охорони здоров'я України [13; 15].

При проектуванні або реконструкції старих будівель психіатричних, загальних лікарень, денних відділень, центрів психічного здоров'я в Європейських країнах важливий акцент займає психологічний комфорт як для хворих, так і для медичних працівників закладів.

На прикладі законодавства Республіки Польща у статті 12 Закону «З охорони психічного здоров'я» передбачено право вибору виду і способів лікування та реабілітації, обов'язково враховуються цілі заходів щодо здоров'я, право хворого на безпечне та комфортне перебування в закладах охорони здоров'я [16].

За результатами анкетування родичів хворих психічно хворих на запитання «Вкажіть на які цілі витрачаєте гроші під час лікування родича» встановлено, що респонденти витрачають гроші на продукти, які приносять своїм родичам-хворим у стаціонар психоневрологічної лікарні, у 96% випадків (з них 100% – чоловіки і 93,9% – жінки). В Україні за рахунок державного фінансування витрачається на харчування одного хворого в середньому 17 грн. на добу. Родичами хворих також витрачаються гроші на медичні

препарати для лікування пацієнтів в стаціонарі, так відповіли 85,3% респондентів від загальної кількості опитаних (з них 77,0% – чоловіки і 89,8% – жінки), на засоби особистої гігієни витрачають гроші 81,3% опитаних (з них 80,8% – чоловіки і 81,6% – жінки).

За результатами опитування та проведені розрахунками на одне відвідування родич-жінка витрачає 337+189 грн, родич-чоловік 330+172 грн. ($r=0,96$, $p<0,00004$).

З метою покращення ситуації, яка склалась у існуючих психоневрологічних лікарнях щодо матеріально-технічного стану та санітарно-гігієнічних умов нами були розроблені заходи та запропоновані родичам хворих для оцінки їх ефективності.

Блок питань анкети стосувався запровадження запропонованих заходів для покращення роботи психіатричної лікарні, на які родичі пацієнтів психоневрологічної лікарні дали наступні відповіді (табл. 3).

Серед запропонованих заходів на першому місці, на думку родичів, знаходяться заходи щодо поліпшення матеріально-технічного забезпечення лікарні, так відповіло від 90,8% до 96,3% опитуваних. Потребує покращення якості лікування хворих і їх реабілітація шляхом санітарно-курортного лікування, та покращення якості харчування (від 85,2% до 91,3%). Третє місце посідають заходи щодо впровадження реабілітаційних програм для пацієнтів: навчання новим трудовим навичкам – тренінги з розвитку соціально-побутових навичок, тренінги з розвитку навичок спілкування, тренінги з управління хворобою (від 80,5% до 83,5%). На четвертому місці знаходяться заходи щодо забезпечення гарантованого права хворих та їх родичів на інформацію про стан їхнього здоров'я та інформацію про ліки, що призначаються психіатром.

Перелік заходів, який був запропонований для розгляду, респондентами підтриманий ($r=0,75$, $p<0,001$) і вибір заходів щодо покращення роботи психіатричної лікарні виявився дуже схожий як для родичів-чоловіків, так і для родичів-жінок ($r=0,86$, $p<0,0002$).

Таблиця 3

**Перелік заходів для покращення роботи в психіатричній лікарні
за результатами анкетування сімей психічно хворих, (у %)**

Заходи	Питома вага родичі- чоловіки	Питома вага родичі-жінки	Питома вага сімей
Поліпшити матеріальне забезпечення лікарні	96,3	90,8	92,4
Підвищити кваліфікацію лікарів	63,0	66,2	65,2
Приймати на роботу за конкурсом і збільшити заробітну плату медичним працівникам	55,5	67,7	64,1
При порушеннях прав хворого необхідно передбачити міри щодо покарань і штрафів осіб, що скоїли порушення	74,1	58,5	63,0
Покращити якість лікування, реабілітації, санітарно-курортне лікування, харчування	85,2	93,8	91,3
Перепрофілювати лікарні на кризові центри тільки для гострих хворих	14,8	9,2	10,9
Для хронічних хворих створити умови середовищної терапії (жити вдома, хоспісах та ін.)	37,0	26,2	29,3
Обмеження режиму дифференціювання в залежності від стану пацієнтів	26,0	13,8	17,4
Гарантувати пацієнтам доступ до інформації про стан їхнього здоров'я та інформувати щодо лікарських препаратів, які йому призначено	81,5	64,0	69,6
Дозволити прийняти участь у рішенні – завдяки регламентації процедури вивчення та врахування думки пацієнтів під час психіатричної допомоги та здійснення планів відновлення	66,7	30,8	41,3
Впровадження реабілітаційних програм для пацієнтів: навчання новим трудовим навичкам (тренінги з розвитку соціально-побутових навичок, тренінги з розвитку навичок спілкування, тренінги з управління хворобою)	80,5	81,5	83,5
Забезпечити доступ до правосуддя осіб-користувачів психіатричної допомоги, використовувати режим відеоконференцій та облаштування кімнат для проведення виїзних судових засідань у психіатричні заклади при розгляді справ про примусову госпіталізацію, зміну чи скасування застосування примусових заходів медичного характеру	48,1	26,2	32,6
Надати доступ громадським організаціям щодо контролю якості надання медичних, діагностичних, лікувальних, профілактичних, реабілітаційних та інших послуг та швидкого реагування на можливі конфліктні ситуації	55,6	41,5	45,7

Зазначені результати та європейський досвід свідчать про проведення негайних, кардинальних змін госпітальної медицини у сфері охорони психічного здоров'я та потребу у запровадженні інноваційних практик у сучасній психіатрії прикладом якого є Європейські країни [5; 15].

Висновки і пропозиції. За результатами проведеного дослідження з питання оцінки якості умов перебування психічно хворих у лікувальних закладах в умовах з стаціонару за опитуванням їхніх родичів встановлено наступне.

1. Умови перебування хворих в приміщеннях психіатричних лікарнях України, на думку родичів є вкрай незадовільними, що спонукає хворих та їх родичів звертатись за медичною допомогою тільки при загостренні хвороби, погіршенні самопочуття, так відповіли – 74,1% родичі-чоловіки і 66,2% – родичі-жінки.

2. Недотримання нормативної площі на одного хворого, віддаленість санвузлів та душевих від палат на відстань більше 25 м, застаріле ветхе оснащення (меблі, шафи, тумбочки та інше) у стаціонарі психоневрологічних лікарень ви-

кликає особливе незадоволення родичів хворих (77,3% опитаних), оскільки вкрай незадовільні санітарно-гігієнічні умови є небезпечними у епідемічному відношенні – з одного боку, довготривале перебування психічно хворих в умовах стаціонару (зазначений показник в Україні перевищує у 1,7-2,5 рази аналогічний показник європейських країн), порушення права пацієнтів на дотримання елементарних правил особистої гігієни та права на особистий простір спричиняє самостигматизацію хворих та самостигматизацію їх родичів, створює почуття безвиході у пацієнтів та провокує їх суїцидальну поведінку – з іншого. Більшість цих недоліків обумовлені неефективними архітектурно-планувальними рішеннями і недоліками на момент проектування і будівництва психоневрологічних лікарень та унеможливує їх усунення в сучасних умовах.

3. За результатами опитування серед запропонованих заходів на першому місці, на думку родичів, знаходяться заходи щодо поліпшення матеріально-технічного забезпечення лікарні, так відповіло від 90,8% до 96,3% опитуваних.

Потребує покращення якості лікування хворих і їх реабілітація шляхом санітарно-курортного лікування, та покращення якості харчування (від 85,2% до 91,3%). Третє місце посідають заходи щодо впровадження реабілітаційних програм для пацієнтів: навчання новим трудовим навичкам – тренінги з розвитку соціально-побутових навичок, тренінги з розвитку навичок спілкування, тренінги з управління хворобою (від 80,5% до 83,5%). На четвертому місці знаходяться заходи щодо забезпечення гарантованого права хворих та їх родичів на інформацію про стан їхнього здоров'я та інформацію про ліки, що призначаються психіатром.

4. Досвід європейських країн засвідчує, що лікування психічнохворих здійснюється у пси-

хологічному комфорті, у терапевтичному середовищі – у «Центрах психічного здоров'я» з метою «відновлення життя людини», духовного одужання, реінтеграції пацієнтів у суспільство.

З метою створення належних санітарно-гігієнічних умов, психологічного комфорту, сприяння як найшвидшого видужання українських пацієнтів у закладах охорони здоров'я психоневрологічного напрямку вважаємо за необхідне імплементувати європейські вимоги у нормування проектування цих закладів в Україні та розробити доповнення до Державних будівельних норм «Заклади охорони здоров'я» щодо будівництва нового типу – «Центрів психічного здоров'я» для доступності населення України та покращення якості психіатричної допомоги.

Список літератури:

1. Указ Президента України «Про Клятву лікаря» від 15 червня 1992 року № 349. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/349/92#Text>
2. Хельсінкська декларація Всемирной медицинской ассоциации: рекомендации для врачей по проведению биомедицинских исследований на людях. URL: <https://www.mediasphera.ru/journals/mj/2000/4/r4-00-20.htm>
3. Ковальова О.М., Сафаргаліна-Корнілова Н.А., Герасимчук Н.М. Деонтологія в медицині : підручник. Харків, 2014. 258 с.
4. Широкова І.В. Позиція західної медичної спільноти щодо каральної психіатрії в СРСР (1960–1980-ті рр.). *Журнал Національного університету "Киево-Могилянська академія". Наукові записки.* 2013. Том 143. Історичні науки. С. 36–42.
5. Mall S., Hailemariam M., Selamu M., & Yanlon C. (2017). 'Restoring the person's life': a qualitative study to inform development of care for people with severe mental disorders in rural Ethiopia, *Epidemiol PSYCHIATR Sci*, 26(1): 43–52. doi:10.1017/S2045796015001006
6. Shakiba Zahed, Maryam Emami, Ahmad Ali Eslami, & Fereshteh Zamani-Alavijeh (2020). Stress as a challenge in promoting mental health among dementia caregivers, 9: 65. doi: 10.4103/jehp.jehp_445_19
7. Robin R. Whitebird, MaryJo Kreitzer, A. Lauren Crain, & Chris J. Enstad (2013). *Gerontologist*, 53(4): 676–686. doi: 10.1093/geront/gns123
8. Rebecca Jing Hou, Samuel Yeung-Shan Wong, Benjamin Hon-Kei Yip & S. Helen Ma (2014). The effects of mindfulness-based stress reduction program on the mental health of family caregivers: a randomized controlled trial. *Psychother Psychosom*, 83(1): 45–53. doi: 10.1159/000353278
9. Maria Dolores Ruiz-Fernandez, Jose Manuel Hernandez-Padilla, Rocio Ortiz-Amo, & Jose Granero-Molina (2019). Predictor factors of perceived health in family caregivers of people diagnosed with mild or moderate Alzheimer's disease, *Int J Environ Res Public Health*, 16(19): 3762. doi: 10.3390/ijerph16193762
10. Шкода К.В. Клініко-психологічна характеристика і комплексна психокорекція дезадаптації у дружин та матерів хворих на параноїдну шизофренію з тривалими термінами захворювання та її ефективність. *Вісник наукових досліджень.* 2016. № 4. С. 108–113. doi: 10.11603/2415-8798.2016.4.7160
11. Свідоцтво на раціоналізаторську пропозицію від 16.01.2020 р. № 2 «Спосіб визначення оцінки якості надання медичної допомоги родичами хворого психіатричної лікарні та взаємовідношення «лікар-родич». Чорна В.В., Махнюк В.М., Очеретяна Г.В., Хлестова С.С., Гуменюк Н.І.
12. Імереллі Р.Е., Казачинська К.П., Мойса Б.С., Шум С.С. Права осіб із проблемами психічного здоров'я. Дотримання прав людини у психіатричних лікарнях. Аналітичний звіт Української Гельсінської спілки з прав людини. Українська Гельсінська спілка з прав людини. Київ : КІТ, 2016. 34 с.
13. Чорна В.В., Сергєта І.В., Махнюк В.М. Сучасні підходи до створення внутрішньолікарняного комфорту для хворих та медичного персоналу в психіатричних закладах охорони здоров'я. *Biomedikal and Biosocial anthropology.* 2019. 35. Р. 48–53. DOI: 10.31393/bba34-2019-08
14. V. Pinfold, H. Toulmin, G. Thornicroft [et al.] (2003). Reducing psychiatric stigma and discrimination: evaluation of educational interventions in UK secondary schools. *British Journal of Psychiatry.* 2003. № 182. Р. 342–346.
15. Психічне здоров'я на перехідному етапі: результати оцінювання та рекомендації для інтеграції охорони психічного здоров'я в систему первинної медичної допомоги та громадські платформи в Україні. Міжнародний медичний корпус за підтримки групи Світового Банку. World Bank Group.
16. «Ustawa o ochronie zdrowia psychicznego» 19 sierpnia 1994 r. «Закон з охороною психічного здоров'я» Республіки Польща 19.08.1994 р.

References:

1. Decree of the President of Ukraine "On the Oath of a Doctor" of June 15, 1992 № 349. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/349/92#Text>
2. Helsinki Declaration of the World Medical Association: recommendations for physicians to conduct biomedical research on humans. URL: <https://www.mediasphera.ru/journals/mj/2000/4/r4-00-20.htm>
3. Kovaleva, O.M., Safargalina-Kornilova, N.A., & Gerasimchuk, N.M. (2014). *Deontologia in medicine: a textbook.* Kharkiv, 258 p.
4. Shirokova I.V. (2013). The position of the Western medical community on punitive psychiatry in the USSR (1960–1980). *Journal of the National University "Kyiv-Mohyla Academy". Scientific Notes*, vol. 143. Historical Sciences. P. 36–42.
5. Mall S., Hailemariam M., Selamu M., & Yanlon C. (2017). 'Restoring the person's life': a qualitative study to inform development of care for people with severe mental disorders in rural Ethiopia, *Epidemiol PSYCHIATR Sci*, 26(1): 43–52. doi:10.1017/S2045796015001006

6. Shakiba Zahed, Maryam Emami, Ahmad Ali Eslami, & Fereshteh Zamani-Alavijeh (2020). Stress as a challenge in promoting mental health among dementia caregivers, 9: 65. doi: 10.4103/jehp.jehp_445_19. eCollection 2020
7. Robin R. Whitebird, MaryJo Kreitzer, A. Lauren Crain, & Chris J. Enstad (2013). Gerontologist, 53(4): 676–686. doi: 10.1093/geront/gns123
8. Rebecca Jing Hou, Samuel Yeung-Shan Wong, Benjamin Hon-Kei Yip, & S Helen Ma (2014). The effects of mindfulness-based stress reduction program on the mental health of family caregivers: a randomized controlled trial. *Psychother Psychosom*, 83(1): 45–53. doi: 10.1159/000353278
9. Maria Dolores Ruiz-Fernandez, Jose Manuel Hernandez-Padilla, Rocio Ortiz-Amo, & Jose Granero-Molina (2019). Predictor factors of perceived health in family caregivers of people diagnosed with mild or moderate Alzheimer's disease, *Int J Environ Res Public Health*, 16(19): 3762. doi: 10.3390/ijerph16193762
10. Skoda, K.V. (2016). Clinical and psychological characteristics and complex psycho-correction of maladaptation in wives and mothers of patients with paranoid schizophrenia with long-term disease and its effectiveness. *Bulletin of scientific research*, (4), 108–113. doi: 10.11603/2415-8798.2016.4.716011
11. Imerelli, R.E., Kazachinskaya, K.P., Moisa, B.S., & Shum, S.S. (2016). *Rights of persons with mental health problems. Respect for human rights in psychiatric hospitals*. Analytical report of the Ukrainian Helsinki Human Rights Union. Ukrainian Helsinki Human Rights Union. Kyiv: KIT, 2016. 34 p.
12. Chorna, V.V., Sergeta, I.V., & Makhniuk, V.M. (2019). Modern going near creation of in-hospital comfort for patients and medical personnel in psychiatric establishments of health protection. *Biomedical and Biosocial Anthropology*, (35), 48–53. doi: 10.31393/bba34-2019-08
13. V. Pinfold, H. Toulmin, G. Thornicroft [et al.] (2003). Reducing psychiatric stigma and discrimination: evaluation of educational interventions in UK secondary schools. *British Journal of Psychiatry*, no. 182, pp. 342–346.
14. Transitional mental health: evaluation results and recommendations for integrating mental health into primary care and community-based platforms in Ukraine. International Medical Corps with the support of the World Bank Group. World Bank Group.
15. «Ustawa o ochronie zdrowia psychicznego» 19 sierpnia 1994 r. "Law on Mental Health" of the Republic of Poland on August 19, 1994.